

Föreläsning 7: Punktskattningar

Matematisk statistik

David Bolin
Chalmers University of Technology
April 27, 2015

Tvådimensionella fördelningar

Definition

En två dimensionell slumpvariabel (X, Y) tillordnar två numeriska värden till varje utfall i Ω .

För diskreta variabler har vi sannolikhetsfunktionen

$$p_{X,Y}(i, j) = P(X = i, Y = j).$$

Där $p_{X,Y}(i, j) \geq 0$ och $\sum_{i,j} p_{X,Y}(i, j) = 1$. För kontinuerliga variabler har vi en täthetsfunktion $f_{X,Y}(x, y)$ som är sådan att

- ① $f_{X,Y}(x, y) \geq 0$,
- ② $\int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} f_{X,Y}(x, y) dx dy = 1$, och
- ③ $P(a \leq X \leq b \text{ och } c \leq Y \leq d) = \int_a^b \int_c^d f_{X,Y}(x, y) dx dy$.

Marginalfördelningar

Givet en diskret tvådimensionell slumpvariabel (X, Y) definieras marginalfördelningarna för X och Y som

$$p_X(i) = \sum_{j=-\infty}^{\infty} p_{X,Y}(i, j)$$

$$p_Y(j) = \sum_{i=-\infty}^{\infty} p_{X,Y}(i, j)$$

I det kontinuerliga fallet definieras marginalfördelningarna för X och Y på motsvarande sätt som

$$f_X(x) = \int_{-\infty}^{\infty} f_{X,Y}(x, y) dy$$

$$f_Y(y) = \int_{-\infty}^{\infty} f_{X,Y}(x, y) dx$$

Väntevärde

Givet en tvådimensionell slumpvariabel (X, Y) definieras väntevärdena för X och Y som

$$E(X) = \begin{cases} \sum_{i=-\infty}^{\infty} \sum_{j=-\infty}^{\infty} i p_{X,Y}(i, j), & \text{i det diskreta fallet} \\ \int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} x f_{X,Y}(x, y) dx dy, & \text{i det kontinuerliga fallet} \end{cases}$$

och

$$E(Y) = \begin{cases} \sum_{i=-\infty}^{\infty} \sum_{j=-\infty}^{\infty} j p_{X,Y}(i, j), & \text{i det diskreta fallet} \\ \int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} y f_{X,Y}(x, y) dx dy, & \text{i det kontinuerliga fallet} \end{cases}$$

Väntevärden

Notera att vi också kan formulera väntevärdena med marginalfördelningarna för X och Y om vi har beräknat dem först. Till exempel för det diskreta fallet har vi

$$\begin{aligned} E(X) &= \sum_{i=-\infty}^{\infty} \sum_{j=-\infty}^{\infty} i p_{X,Y}(i, j) = \sum_{i=-\infty}^{\infty} i \sum_{j=-\infty}^{\infty} p_{X,Y}(i, j) \\ &= \sum_{i=-\infty}^{\infty} i p_X(i) \end{aligned}$$

Väntevärden av funktioner

Väntevärdet av en funktion $H(X, Y)$ definieras som

$$E(H(X, Y)) = \begin{cases} \sum_{i=-\infty}^{\infty} \sum_{j=-\infty}^{\infty} H(i, j) p_{X,Y}(i, j), & \text{diskret} \\ \int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} H(x, y) f_{X,Y}(x, y) dx dy, & \text{kontinuerlig} \end{cases}$$

Beroende

Oberoende slumpvariabler

Två slumpvariabler X och Y sägs vara oberoende om deras täthetsfunktion (eller sannolikhetsfunktion) kan skrivas som produkten av marginalfördelningarna. Det vill säga, för det diskreta fallet

$$p_{X,Y}(i, j) = p_X(i)p_Y(j)$$

och för det kontinuerliga fallet

$$f_{X,Y}(x, y) = f_X(x)f_Y(y).$$

Kovarians

Kovariansen mellan X och Y definieras som

$C(X, Y) = E[(X - \mu_X)(Y - \mu_Y)]$ där $\mu_X = E(X)$ och $\mu_Y = E(Y)$.

Kovarians

Enligt definitionen kan vi skriva kovariansen som

$$C(X, Y) = \begin{cases} \sum_{i=-\infty}^{\infty} \sum_{j=-\infty}^{\infty} (i - \mu_X)(j - \mu_Y) p_{X,Y}(i, j), & \text{diskret,} \\ \int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} (x - \mu_X)(y - \mu_Y) f_{X,Y}(x, y), & \text{kontinuerlig,} \end{cases}$$

Notera att vi har att $C(X, X) = V(X)$.

Sats

Kovariansen kan beräknas som

$$C(X, Y) = E(XY) - E(X)E(Y)$$

Sats

Om X och Y är oberoende så är $C(X, Y) = 0$ och $E(XY) = E(X)E(Y)$.

Korrelation och oberoende

Korrelation

Den så kallade korrelationskoefficienten definieras som

$$\rho(X, Y) = \frac{C(X, Y)}{\sqrt{V(X)V(Y)}}.$$

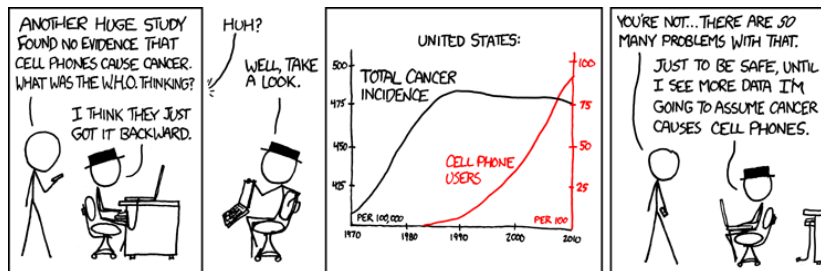
- Detta mått beskriver linjär samvariation mellan X och Y .
- Vi har att $-1 \leq \rho \leq 1$.
- Vi säger att X och Y är okorrelerade om $\rho(X, Y) = 0$.

Vi har följande samband mellan beroende och korrelation:

- Om X och Y är oberoende så är de okorrelerade.
- Om X och Y är okorrelerade så behöver de inte vara oberoende.

Dessa samband är naturliga eftersom två slumpvariabler är oberoende om det inte finns någon samvariation alls mellan dem, medan de är okorrelerade om det saknas *linjär* samvariation.

Korrelation och kausalitet (I)

Korrelation beskriver linjärt beroende mellan två variabler.¹

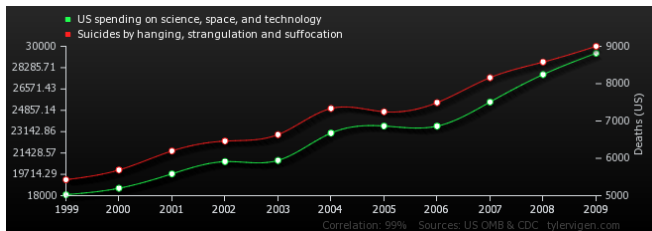
Korrelation säger inget om orsakssamband (kausalitet)!

(men telefoner $\Rightarrow$ cancer kanske är troligare än cancer $\Rightarrow$ telefoner)

Vi kan också ha att all samvariation kan förklaras av en tredje icke uppmätt variabel.

¹Serier från xkcd.com

Korrelation och kausilitet (II)

US spending on science, space, and technology

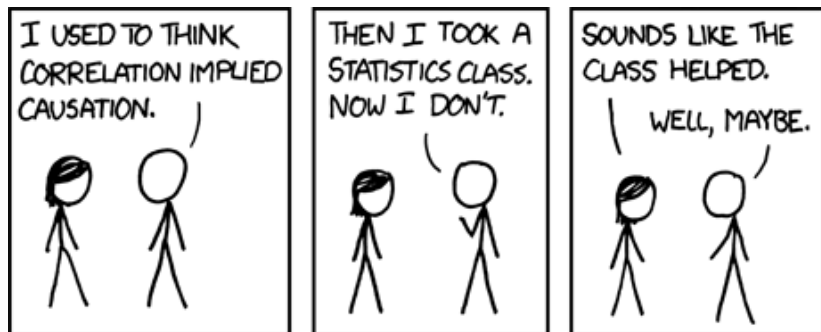
correlates with

Suicides by hanging, strangulation and suffocation²

Correlation: 0.992082

²Källa: http://www.tylervigen.com/view_correlation?id=1597

Korrelation och kausalitet (III)

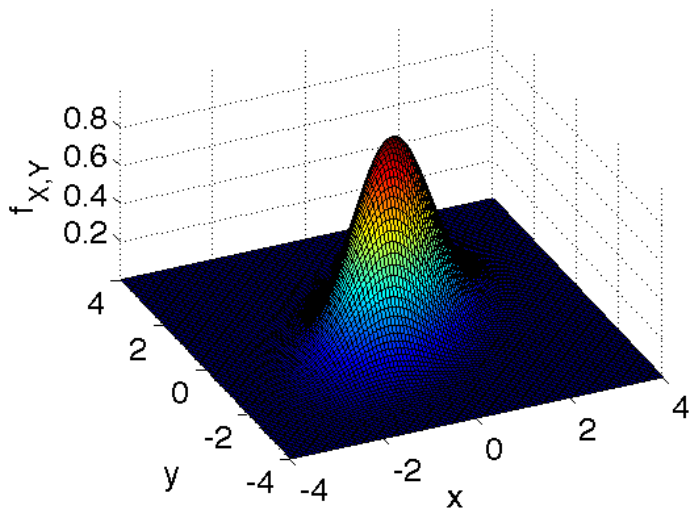
Den tvådimensionella normalfördelningen

En vanlig modell för en kontinuerlig tvådimensionell slumpvariabel är den tvådimensionella normalfördelningen.

(X, Y) sägs ha en tvådimensionell normalfördelning om den simultana täthetsfunktionen är

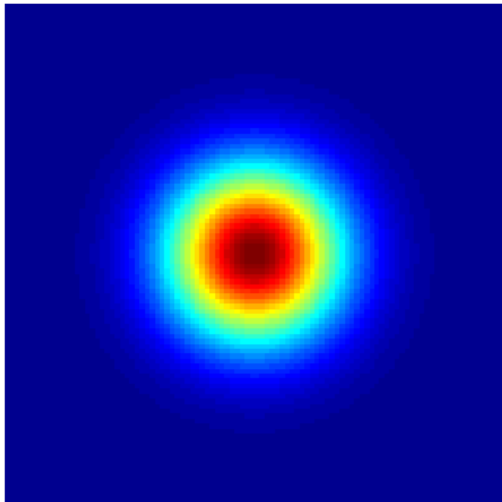
$$f_{X,Y}(x,y) = \frac{1}{2\pi\sigma_x\sigma_y\sqrt{1-\rho^2}} \cdot \exp\left(-\frac{1}{2(1-\rho^2)}\left[\left(\frac{x-\mu_x}{\sigma_x}\right)^2 + \left(\frac{y-\mu_y}{\sigma_y}\right)^2 - 2\rho\left(\frac{x-\mu_x}{\sigma_x}\right)\left(\frac{y-\mu_y}{\sigma_y}\right)\right]\right)$$

här är (μ_x, μ_y) och (σ_x, σ_y) väntevärdena och standardavvikelserna för X och Y , och ρ är korrelationskoefficienten.

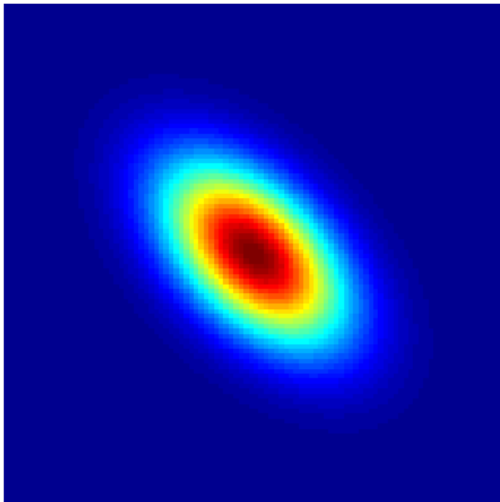

Ett exempel av fördelningen med $\rho = 0.5$.

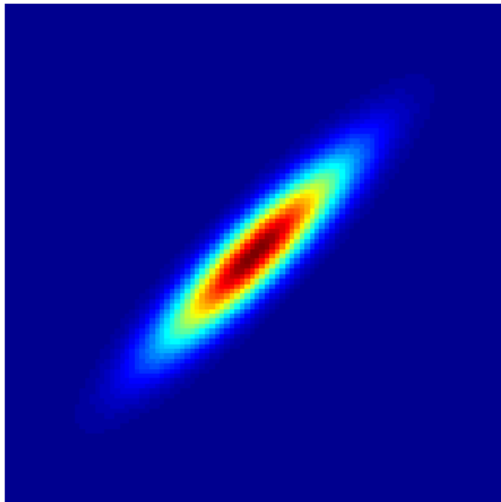
$$\rho = 0$$

$$\rho = -0.5$$

$$\rho = 0.9$$

Egenskaper

Om (X, Y) har en tvådimensionell normalfördelning är

- $X \sim N(\mu_x, \sigma_x^2)$
- $Y \sim N(\mu_y, \sigma_y^2)$.

Vidare kan den tvådimensionella normalfördelningen endast beskriva linjär samvariation: Om $\rho = 0$ så är X och Y oberoende.

Ett alternativt sätt att skriva täthetsfunktionen är att införa en väntevärdesvektor $\boldsymbol{\mu}$ en *kovariansmatrix* Σ

$$\boldsymbol{\mu} = \begin{pmatrix} \mu_x \\ \mu_y \end{pmatrix}, \quad \Sigma = \begin{pmatrix} \sigma_x^2 & \sigma_x \sigma_y \rho \\ \sigma_x \sigma_y \rho & \sigma_y^2 \end{pmatrix}, \quad \mathbf{x} = \begin{pmatrix} x \\ y \end{pmatrix}.$$

Vi kan då skriva täthetsfunktionen som

$$f_{X,Y}(x, y) = \frac{1}{2\pi\sqrt{|\Sigma|}} \exp\left(-\frac{1}{2}(\mathbf{x} - \boldsymbol{\mu})^T \Sigma^{-1}(\mathbf{x} - \boldsymbol{\mu})\right),$$

Statistikteori

Än så länge i kursen har vi utgått från att vi har en slumpvariabel X med en känd fördelning, till exempel att X är normalfördelad med väntevärde μ och varians σ^2 .

I praktiken har vi ofta en mängd av observationer vi vill analysera och göra en modell för. Vi kan ofta resonera oss fram till vilken typ av fördelning som bör användas för X , men vi vet typiskt inte vilka parametrar vi ska använda för fördelningen.

Det är detta problem som studeras i statistikteorin: givet observationer $x_1, \dots, x_n$, vad kan vi säga om parametrarna i fördelningen?

Det vi först behöver är en *punktskattning* av parametrarna, det vill säga ett troligt värde för parametrarna.

Vi vill ofta också veta något om hur säker denna skattning är. För att karakterisera osäkerheten i vår skattning använder vi oss ofta av *konfidensintervall*. Det vill säga ett intervall som med hög sannolikhet ska täcka det sanna värdet på parametern.

Slutligen kan vi vilja testa hypoteser kring parametrarna, till exempel kan vi vilja veta om $\mu > 0$ i normalfördelningen, vilket görs via *hypotesprövning*.

I denna föreläsning ska vi titta på punktskattningar, och efter detta studerar vi konfidensintervall och hypotesprövning.

Populationer

Vi kommer utgå från att vi har ett stickprov av observationer $x_1, \dots, x_n$ som vi vill använda för att få kunskap om en population. Begreppet population kan innebära lite olika saker, vi kan skilja på två typfall:

- Populationen kan vara en väl avgränsad mängd saker, till exempel alla röstberättigade i sverige, eller alla varor i ett lager. I den här situationen kan vi i teorin räkna upp alla ingående element i en lista.
- Populationen kan också vara något lite mer abstrakt. Till exempel kan vi ha en process av vilken vi kan göra upprepade mätningar. Till exempel att kasta en tärning eller göra ett kemiskt experiment. Populationen här kan tänkas som alla möjliga slumpmässiga försök av denna typ, vilket inte har något konkret avgränsning.

Representativa urval

I båda fallen är det viktigt att vårt stickprov är *representativt* för populationen, vilket betyder att det är någorlunda typiskt för populationen. Om detta inte är fallet kan vi få systematiska fel i våra skattningar.

I exemplet med röstberättigade kan vi till exempel inte välja alla röstberättigade i Stockholm och använda dessa som ett representativt stickprov för alla väljare i Sverige.

I fallet med en avgränsad population är den enklaste formen av representativt urval att slumpmässigt välja n element från hela populationen. I fallet med slumpmässiga försök behöver vi endast upprepa försöket n gånger för att få ett representativt urval.

Stickprov

Stickprov

Ett stickprov av storlek n är n oberoende observationer av en slumpvariabel X . Vi kan alltså skriva stickprovet som observationer av n slumpvariabler $X_1, \dots, X_n$ där alla X_i är oberoende och likafördelade.

Denna definition täcker fallet med upprepade experiment ovan, och kan oftast ses som en bra approximation i fallet med ändlig population om n är litet i förhållande till storleken på populationen.

Anledningen till att det oftast måste ses som en approximation i fallet med ändlig population beror på att populationens sammansättning ändras för varje element vi drar, och observationerna kan därför inte anses vara oberoende.